

Jutlus Nõos P, 06.01.19 kell 11.00, kolmekuningapäev

Lektsioonid: Js 60:1–6; Ef 3:2–9

Pihikõne: 1Ms 9:13

Jutlus: Mt 2:1–12

Laulud: 54 (1–4); 55 (1–4, 5–6); 52 (1–3); 59 (1–7)

Kui nüüd Jeesus oli sündinud kuningas Heroodese ajal Juudamaal Petlemma linnas, siis vaata, hommikumaalt saabusid tähetargad Jeruusalemma ja küsisid: „Kus on see juutide vastsündinud kuningas? Me nägime tema tähte tõusmas ja oleme tulnud teda kummardama.” Seda kuuldes kohkus kuningas Herodes ja kogu Jeruusalemm koos temaga. Ja ta kutsus kokku kõik rahva ülempreestrid ja kirjatundjad ning päris nende käest, kus Messias pidi sündima. Need ütlesid talle: „Petlemmas Juudamaal, sest nõnda on kirjutatud prohveti käe läbi: Ja sina, Petlemm Juudamaal, ei ole Juuda vürstkondadest hoopiski kõige pisem, sest sinust lähtub Valitseja, kes hoiab mu Iisraeli rahvast kui karjane.” Seepeale laskis Herodes tähetargad salaja enda juurde kutsuda, päris nendelt täpselt aega, millal täht oli paistma hakanud, ja saatis nad Petlemma, öeldes: „Minge ja uurige täpselt välja, kes see laps on! Ja kui te olete ta leidnud, teatage mulle, et ka mina saaksin minna teda kummardama.” Tähetargad kuulasid kuninga jutu ära ning asusid teele. Ja vaata, täht, mille tõusmist nad olid näinud, käis nende eel, kuni jäi seisma selle paiga kohale, kus oli laps. Tähte nähes rõõmustasid nad üliväga. Ja majja sisse astudes nägid nad last koos Maarja, tema emaga, ja kummardasid teda tema ette maha heites, avasid oma aarded ning andsid talle kinke: kulda, viirukit ja mürrit. Ja kui neid unenäos hoiatati, et nad ei läheks enam Heroodese juurest läbi, läksid nad teist teed tagasi oma maale.

Meie kiriku seadustiku § 24 ütleb, et tänane püha, kolmekuningapäev kuulub koos 1. jõulupüha, Suure Neljapäeva, Suure Reede, 1. ülestõusmispüha, Kristuse taevaminemispüha, 1. nelipüha ja kolmainupühaga kaheksa suure kirikupüha hulka.

Miks on see püha siis nii suur? Kolmekuningapäev ehk epifaania (<kr 'ilmumine') tähendab saksa piibliteadlase Gottfried Voigti sõnul lihtsalt seda, et Jumala Poeg on tulnud sellesse maailma. Kui nii, siis mille poolest erineb kolmekuningapäeva sõnum jõulupühade sõnumist? Sest ka jõulupühadel tähistame me ju Jumala Poja sündi inimesena kaduvas maailmas?

Põhimõtteliselt ei erinegi need kaks kirikupüha üksteisest olemuslikult ja nende eristamisel on kirikuloolised põhjused. Juba 4. sajandi algul hakati vanas kirikus, esmalt selle idaosas, tähistama Issanda sündi just praegusel kolmekuningapäeval. Lisaks aga tähistati samal päeval ka Jeesuse ristimispüha, Jeesuse esimest imetegu Kaana pulmas ja kolmekuningapäeva.

Nõnda ilmneb, et kolmekuningapäeval pole teemana esiplaanil mitte ainult Issanda kohalolu maailmas, vaid ka see, kuidas usklikud inimesed Issanda kirkust näha saavad. Seda ongi, nagu öeldud, kirikuloos väljendatud erinevate Jeesuse jumalikkust esitavate evangeeliumikohtade liturgilise meenutamisega.

Hiljem kinnistati läänekirikus Jeesus Kristuse sündimise pühana 25. detsember. 6. jaanuar jäi üksnes kolmekuningapäeva tähistamiseks ja teiste nimetatud teemade meenutamised nihutati järgnevaile pühapäevadele. Järgmisel pühapäeval tähistame niisiis Kristuse ristimispüha ja ülejäämisel kõneleme Kaana pulma imeteost.

Arvan aga et olete minuga nõus: kolmekuningapäev on teistest nimetatud teemadest siiski veidi erinev oma muinasjutulisusega. Tegemist on ju põneva looga, mida sobiks vabalt jutustada õhtujutuna ka lastele: kolm idamaist kuningat tulevad rahumeelega kauge maa tagant, et otsida üles üks vastsündinud lapsuke ja tuua sellele lapsukesele kingituseks hinnalisi aardeid.

Milleks nad neid aardeid toovad? Selleks, et väljendada lapsele oma ülimat austust – lisaks sellele, et nad lapse ees maani maha kummardavad (arvatavasti prosküneesiga, milleks nimetatakse aupaklikku kummardamist, nii et laup puudutab maad).

Ja austust väljendavad nad seetõttu, et nad usuvad Jeesusesse. Jah tõepoolest, nii võib ju nende paganlike kuningate kohta öelda! Kolm kuningat ju uskusid, et nad on Petlemmas jõudnud juutide

kuninga juurde. Ja selleks, et osata pidada ühe väikse provintsi rahva, isegi riiki mitteomava rahva kuningat oluliseks, pidid nad Iisraelist ja tema Jumalast juba varem palju teadma. Igal juhul teadsid nad Iisraeli Jumalast rohkem kui kuningas Herodes, kes ju tegelikult oli „kohalik“ (ehkki mitte rahvuselt juut, vaid edomlane) ja oleks võinud juutide kuninga kohta rohkem teada.

Siinkohal näib olulisena teadmise ja usu vahekord. Kolm idamaa kuningat olid kindlasti väga suurte teadmistega mehed, kuid neist teadmistest üksi poleks Jeesuslapse leidmiseks piisanud. Neil meestel oli ka tarkus, mis pole omandatav teadmistega, vaid usuga. Ega ilmaajata ei nimetata Piiblis Tarkust kellekski isikuliseks olendiks, kes oli Jumala juures juba loomise algusest saadik (Õp 8:22jj) ja keda samastatakse ka Logosega. Logos kui Sõna aga on ju Jh 1 järgi teatavasti Kristuse sünonüüm.

Niisiis on teadmised midagi inimlikku, tarkus aga midagi jumallikku, mis on kindlasti seotud usuga Jumalasse. Jumal ise annab tarkuse, nagu ta andis tarkuse usklikule kuningale Saalomonile.

Samas pole alust arvata, et kuningas Herodes oli rumal. Täna kirjakohast loeme välja, et ta oli väga kaval ja kaval ei saa ju olla rumal. Pealegi oli Herodesel kasutada suur hulk nõunikke, kelle teadmisi ta ka meie kirjakohas kasutab: tänu neile saab ta teada, et poisslaps, keda kolm idamaa kuningat otsima tulid pidi sündima Petlemmas.

Ja siiski pole Herodes kogu oma kavaluse ja laenatud teadmiste juures tark. Seda seetõttu, et ta ei usu Jumalasse – Jumal lihtsalt pole talle kinkinud usku ja koos sellega tarkust. Kui Herodes oleks olnud tark, siis ta poleks võidelnud enda kui kuninga võimu pärast, vaid oleks otsinud teda, kes on maailmas tegelikult võimukandja. Just nii nagu seda tegid kolm idamaa kuningat.

Martin Luther ütleb, et ükski ilmalik võimukandja pole oma võimu saanud mujalt kui Jumalalt. Ja ma usun, et see on tõepoolest nii. Need võimukandjad – vaaraod, keisrid, kuningad, presidendid, kantslerid ja peaministrid –, kes neile antud võimu allikat ei mõista või ei taha tunnustada, kaotavad oma võimu varem või hiljem häbi ja alandusega. Seda on ju näidanud ka maailma ajalugu.

Kolme idamaa kuninga näitel võib ka öelda, et Jumal kõneleb inimesega ka teaduse kaudu. Sest kuidas muidu said kuningad teada, et Petlemma täht – tegelikult planeetide konstellatsioon seisnev astronoomiline nähtus – on üldse tõusnud.

Olen neid idamaa kuningaidsiiani nimetanud kuningaiks, kuid tegelikult olid nad muidugi tähetargad ehk astroloogid. Kuningaiks nimetatakse neid lihtsalt seotud kirjakohta tõttu Js 60:3, mida lugesime ka altarist: „Ja rahvad tulevad su valguse juurde ning kuningad paistuse juurde, mis sinust kumab.“

Teadust võib teha teadmistele põhinedes, nii et teadmiste saamise aluseks on eksperiment, mille tulemusi peab saama kontrollida. Niimoodi töötavad minu arusaamist mööda kõik reaali- ja loodusteadlased. Kuid nii mõnedki neist eksperimentaalteadlastest teavad, et eksperimentidele eelnevad hüpoteesid ja neile järgnevad järeldused ei allu teadmistele, vaid need leitakse niisama, justkui kõrgemalt poolt antuna. Ja sõltub nüüd teadlastest, kas ta peab selleks kõrgemaks andjaks Jumalat või juhust. Kui esimest, siis on tegemist tõepoolest targa teadlasega. Ja tarkusest kõnelesin juba ülalpool.

Täna päeva kõrvalpeategelased, kolm idamaa astroloogi olid kahtlemata targad teadlased. Neil oli hüpotees, et taevakehad peavad neile kätte näitama juutide kuninga sünniaja ja -koha. Ning neil oli järeldus, et selline astronoomiline nähtus, mida nad nimetasid Petlemma täheks, peab nende hüpoteesi kinnitama. Nende hüpotees pidas paika.

Kuid ma ei nimetanud kolme idamaa teadlast mitte asjata tänasteks kõrvalpeategelasteks. Tõeline peategelane on ju ikkagi Jeesuslaps, kelle pärast kogu see teadusetegu üle 2000 aasta tagasi ette võeti. Ka meie elus ärgu olgu kõige olulisem teadmine, teadus, au või kuulsus, vaid tarkus, mis ühendab meid kõigeväelise Kolmainu Jumalaga. Seda tarkust pakub meile ristiusk, mis on meie rahvale antud juba ligi tuhat aastat tagasi ja mis on meie rahvast kriitilistel aegadel elus hoidnud.

See ristiusk hoiab elus aga ka iga üksikisikut, sõltumata riigist ja rahvusest, sest ehkki maine elu lõpeb surmaga, kingib ristiusk igavese elu koos Kolmainu Jumalaga.

Õnnistatud komekuningapäeva ja tarkust Jumala kirkuse ilmumise märkamiseks!

Aamen.